

in mei en juni van het afgelopen seizoen, inventarisatie van het speerpuntgebied de Schapedobbe).

De totaallijst van de excursie naar Het Stuttebosch op 5 juni 2004 omvat 145 soorten vlinders. 116 soorten macro-nachtvlinders, 24 soorten micro-nachtvlinders (waarvan één soort elders in deze Flinterwille nog wordt beschreven) en 5 soorten dagvlinders. Van 15 soorten werden rupsen gevonden en van 3 soorten poppen. De meeste soorten macro-nachtvlinders behoorden tot de familie van de *Geometridae* (spanners, 47 soorten), gevolgd door de *Noctuidae* (uilen, 42 soorten).

Literatuur

De Kleine Vlinders; Handboek voor de Faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera; J.H. Kuchlein; Pudoc Wageningen, 1993 (ISBN: 90-220-1038-4).

The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland, Volume 2; John Heath & A. Maitland Emmet; Harley Books, 1985 (ISBN: 0-946589-02-x).

Verslag excursie Schaopedobbe op 10 juli 2004. Gerard Bergsma

Zoals reeds in de Flinterwille van maart 2004 aangegeven, behoorde bij het 'Speerpuntgebied' 2004 ook een werkgroepexcursie op de Schaopedobbe. Over het weer hadden we die dag niet te klagen. Er was veel zon (ook wolken) en het aantal deelnemers bedroeg circa vijftien personen. Tijdens de prachtige wandeling kwamen we zoals gewoonlijk van alles tegen. Een bloemlezing: de bladroller met de katogen op de bovenvleugels (*Olethreutis arcuella*), een aantal exemplaren van de pyralide *Endotricha flammealidis* (qua kleur een zeer variabele soort), maar natuurlijk ook vele dagvlinders, waaronder zo'n vijftig bruine zandoogjes, een vijftal koelvinkjes, enkele heideblauwtjes, boomblauwtjes, een zwarsprietdikkopje, een hooibeestje, een gehakelde aurelia, een bont zandoogje, een vijftal eikepages, vijf grote dikkopjes, een atalanta, twee grote koolwitjes, een klein geaderd witje en niet te vergeten een aantal kleine vuurvlinders. Een mooie score. De Schaopedobbe is werkelijk een unieke oase in het landschap. Een relict uit vroeger tijden, die hopelijk in de toekomst nog wat meer bufferruimte om zich heen krijgt, gelet op de weilanden en akkers die aan de west- en noordoostkant pal aan het gebied grenzen. Zoals van de Schaopedobbe gewend, troffen we ook enkele rupsen van de nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*) aan op struikheide. In de maand mei wemelt het er van de snel over de heidevelden scherende mannetjesnachtpauwogen. Deze dagactieve nachtvlinder gedijt hier zeer goed. De mannetjes zitten overdag vaak in solitaire vliegdenen op het terrein uit te rusten van hun drukke vliegverkenningen. De (veel grotere) vrouwtjes vertoeven meestal laag in de vegetatie (tussen struikheidepollen) en verspreiden daar hun feromonen (lokstoffen) om mannetjes op hun spoor te krijgen. Tot onze verrassing vonden Jannie Sinnema en Gerrit Tuinstra elk een rups van het groentje. Dit kleine groene dagvlindertje vliegt vooral in mei en juni en is zeer goed vertegenwoordigd op de Schaopedobbe. Het is er

zelfs een van de meest talrijke soorten in het voorjaar, die voornamelijk te vinden is langs bosranden en in struwelen aan de rand van heidevelden en schrale graslanden. De waardplanten zijn o.a. hulst (*Ilex aquifolium*), brem (*Sarothamnus scoparius*), bosbessoorten (*Vaccinium spec.*), dopheide (*Erica tetralix*) en struikheide (*Calluna vulgaris*). De rupsen zijn bijzonder moeilijk te vinden, omdat ze zo klein zijn en met hun groene uiterlijk nauwelijks opvallen op de waardplanten.

Midden op de Schaopedobbe ligt een schraal grasland, waar het wemelt van de zandblauwtjes (*Jasione montana*). Dit is geen vlindersoort, maar een plantje met prachtige blauwe bloemhoofdjes (behorende tot de klokjesfamilie) die het prima doet op kalkarme zandgronden en droge, open tot grazige terreinen. In genoemd graslandje barst het in de zomer van de vlinders en insecten, die vooral foerageren op de vele Zandblauwtjes, die in dichte pollen bij elkaar staan. Vooral zand-, groef- en maskerbijen zijn erop te vinden.

Op kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) werden nog twee rupsen gevonden van de glasvleugelpijlstaart (*Hemaris fuciformis*). Ook een aantal andere dagactieve nachtvlinders lieten zich zien, zoals de witte grijsbandspanner (*Cabera pusaria*), de bruine grijsbandspanner (*Cabera exanthemata*), de gewone heispanner (*Ematurga atomaria*), de donkere marmeruil (*Protodeltote pygarga*), de zilverstreep (*Deltote bankiana*), de zilverhaak (*Deltote uncula*), de bosspanner (*Scopula immutata*), de gerimpelde spanner (*Macaria liturata*), het granietuiltje (*Lycophotia porphyrea*), de zuringspanner (*Lythria cruentaria*), het vierstipbeertje (*Cybosia mesomella*), de bruine metaalvlinder (*Rhagades pruni*) en de geelpurperen spanner (*Idaea muricata*).

Na afloop van de middagexcursie zijn we met een aantal excursiedeelnemers naar een in de buurt van de Schaopedobbe gelegen berm met droge sloot gereden, waar Gerrit Tuinstra op de heenweg grote aantallen Havikskruid (*Hieracium umbellatum*) had zien staan. Hierop zou het (vrij zeldzame) vedermotje *Oxyptilus chrysodactyla* moeten zitten. Dat hebben we geweten. Er vlogen tientallen van dit prachtige vlindertje rond. Een nieuwe vindplaats voor Friesland.

Na de interne mens te hebben versterkt, togen we weer naar de Schaopedobbe voor de nachtelijke inventarisatie. De temperatuur was nog redelijk; de wind was gaan liggen. Wel begon er veel bewolking te komen. Volgens het weerbericht zou er wel een buitje kunnen vallen. Met vier lampen op evenzoveel locaties realiseerden we een goede verspreiding. De nachtvlinders lieten zich al snel zien. Tot circa middernacht ging het in vlot tempo door met mooie soorten zoals het uiltje *Panthea coenobita*, het zeer variabele uiltje *Nycteola revayana* met twee varianten, namelijk forma *ramosana* en forma *lichenodes*. Verder de notodont *Gluphisia crenata* en de niet alledaagse Arctiide *Coscinia cribraria* die talrijk voorkomt in het gebied van de Schaopedobbe.

Vlak na middernacht begon het ineens te waaien en vervolgens licht te motregen, zodat we ijlings de lampen moesten beschermen en iets later

gedwongen waren te stoppen. Met uitzondering van de micronachtvlinders (die nog in kaart worden gebracht) hadden we een vangst van zo'n tachtig soorten macronachtvlinders. Niet slecht voor slechts enkele uren lichten. We konden terugkijken op een prachtige dag met enerverende momenten.

Verslag excursie Easterskar Henk Hunneman

Op 14 augustus stond een excursie van onze vlinderwerkgroep naar het Easterskar op het programma. Dit is een laagveenmoeras van It Fryske Gea ten zuiden van Sint-Johannesga, waar vanaf 1995 in het kader van het Skarlânnen-project fors is geïnvesteerd in natuurherstel. De essentie van dit project behelsde een scheiding tussen het watersysteem van het natuurgebied 'Easterskar' en de omringende landbouwgebieden. De bedoeling is dat het Easterskar opnieuw moeras wordt. Door de (vernattings)maatregelen moet een structuurrijk natuurgebied ontstaan met open water, rietland, moerasbos en soortenrijke graslanden. De voorlopige monitoringsresultaten wijzen uit dat de gedane investeringen lonen. In het Easterskar gedijen vele bijzondere plantensoorten, waaronder groot blaasjeskruid (*Utricularia vulgaris*), tandjesgras (*Danthonia decumbens*), hondsviooltje (*Viola canina*), heidekartelblad (*Pedicularis sylvatica*), klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*), blauwe knoop (*Succisa pratensis*), spaanse ruiter (*Cirsium dissectum*) en ronde zonnedaauw (*Drosera rotundifolia*). Daarnaast biedt het laagveenmoeras plaats aan een breed scala aan water- en moerasvogels. Roerdomp (*Botaurus stellaris*), porseleinhoen (*Porzana porzana*) en snor (*Locustella luscinioides*) lijken zich prima thuis te voelen in de rietlanden en soortenrijke graslanden van het Easterskar. Vanuit de nieuw aangelegde vogelkijkhut aan de Richard Jungweg in Rotsterhaule werden bovendien een pleisterende ruigpootbuiser (*Buteo lagopus*) en visarend (*Pandion haliaetus*) waargenomen. Kort na de herintroductie van de otter (*Lutra lutra*) in de Weerribben heeft zich zelfs een vrouwelijk exemplaar van deze soort in de petgaten van het Wester- en Oosterschar (globaal het gebied tussen het Tjeukemeer en Heerenveen) opgehouden. Ook voor libellen zijn de nattere omstandigheden en verbeterde waterkwaliteit van het Easterskar gunstig. Zo stelde Tom Jager (It Fryske Gea) hier in 2003 de zeldzame bruine korenbout (*Libellula fulva*) vast. Van de dagvlinders zijn onder meer zilveren maan (*Boloria selene*) en aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*) van het Easterskar bekend. Het doel van de vlinderwerkgroep was deze nacht om uit te vinden of het gebied ook een interessante nachtvlinderfauna herbergt.

Zeven deelnemers verzamelden zich om 21:00 uur op de afgesproken plaats voor de geplande inventarisatie. Na flinke tegenstellingen in het weerbeeld van de voorgaande weken (van een hittegolf in de eerste decade van augustus tot uitzonderlijk veel regen op 12 en 13 augustus), bleef het deze nacht gelukkig droog bij een gematigde temperatuur. In totaal werden vier lampen opgesteld, waarvan